

Archeo-rapport 194

Het archeologisch vooronderzoek aan de Nachtegaalstraat te Koersel

Maarten Smeets

Archeo-rapport 194

Het archeologisch vooronderzoek aan de Nachtegaalstraat te Koersel

Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2013
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeo-rapport 194

Het archeologisch vooronderzoek aan de Nachtegaalstraat te Koersel

Opdrachtgever:	Kantonnale Bouwmaatschappij van Beringen voor Huisvesting
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Maarten Smeets
Auteurs:	Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2013/12.825/58

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2013, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Administratieve gegevens

Opdrachtgever	Kantonnale Bouwmaatschappij van Beringen voor Huisvesting, Violetstraat 15, 3580 Beringen
Uitvoerder	Studiebureau Archeologie bvba
Vergunningshouder	Maarten Smeets
Beheer en plaats opgravingsgegevens	Deze gegevens werden na het onderzoek overgemaakt aan de opdrachtgever.
Beheer en plaats vondsten en stalen	De vondsten en stalen werden na het onderzoek overgemaakt aan de opdrachtgever.
Projectcode	2013/242
Vindplaatsnaam	Koersel-Nachtegaalstraat
Locatie	Provincie: Limburg, Gemeente: Beringen, Nachtegaalstraat
Kadasternummers	Afdeling: 4, Sectie: C, perceelsnummers: 814a, 815b (partim), 816b (partim), 826e (partim) en 827s (partim)
Lambertcoördinaat 1	211334,252; 194107,321; 40,819
Lambertcoördinaat 2	211318,584; 194124,970; 40,765
Lambertcoördinaat 3	211304,403; 194163,048; 40,494
Lambertcoördinaat 4	211285,010; 194212,719; 39,933
Kadasterplan	Zie fig. 1.1
Topografisch plan	Zie fig. 1.2
Begindatum	28-10-2013
Einddatum	28-10-2013

Onderzoeksopdracht

Bijzondere voorwaarden	Zie bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Beringen, Nachtegaalstraat
Archeologische verwachtingen	Ongeveer 350 m ten NO van het projectgebied zijn twee laatmiddeleeuwse waterputten aangetroffen.
Wetenschappelijke vraagstellingen	<ul style="list-style-type: none">- Zijn er sporen aanwezig?- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?- Waardoor kan het ontbreken van een horizont

	verklaard worden? - Zijn er tekenen van erosie? - Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...) en de archeologische sporen?
Aard van de bedreiging	Bouw van 12 sociale woningen
Randvoorwaarden	Zie bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Beringen, Nachtegaalstraat

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Inleiding	p. 3
1.1 Algemeen	p. 3
1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied	p. 3
1.3 Archeologische en historische voorkennis	p. 5
1.4 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	p. 6
Hoofdstuk 2 Werkmethode	p. 7
Hoofdstuk 3 Analyse	p. 9
3.1 Lithostratigrafische- en bodemkundige opbouw	p. 9
3.2 Assessment van het sporenbestand	p. 10
Hoofdstuk 4 Synthese	p. 13
Hoofdstuk 5 Aanbevelingen en besluit	p. 15
Bijlagen	p. 17
Bijlage 1: Overzichtsplan	p. 19
Bijlage 2: Fotolijst	p. 21
Bijlage 3: Profieltekeningen	p. 23

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Algemeen

Naar aanleiding van de bouw van 12 sociale woningen aan de Nachtegaalstraat te Koersel werd door Onroerend Erfgoed een archeologisch vooronderzoek in de vorm van proefsleuven opgelegd (vergunningsnummer 2013/242).

Het onderzoek werd de Kantonnale Bouwmaatschappij van Beringen voor Huisvesting aan Studiebureau Archeologie bvba toevertrouwd en het terreinwerk werd uitgevoerd op 28 oktober 2013.

1.2 Beschrijving van de vindplaats

Het projectgebied beslaat ca. 0,46 ha en wordt in het westen en zuiden begrensd door de Nachtegaalstraat. De rest van het projectgebied wordt omgeven door bos (fig. 1.1). Geo-archeologisch gezien is het onderzoeksgebied gesitueerd in de Kempen.

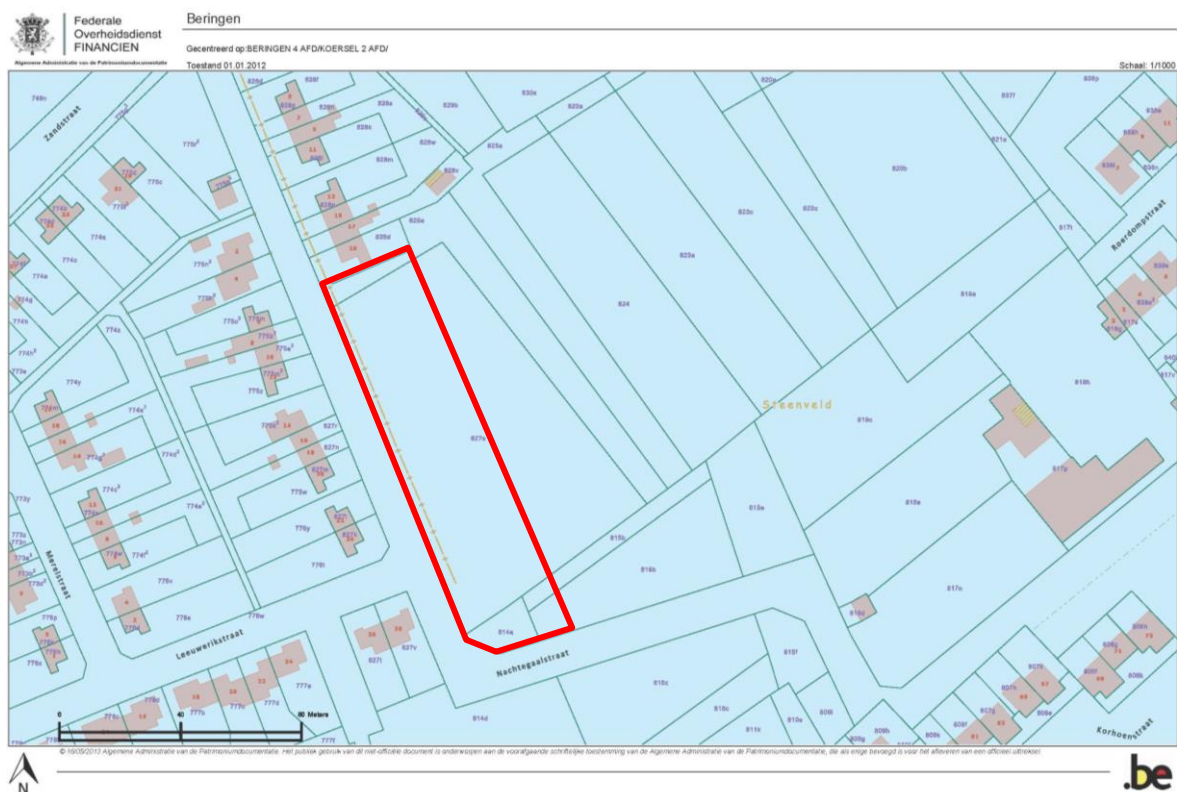

Fig. 1.1: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (©Cadgis)

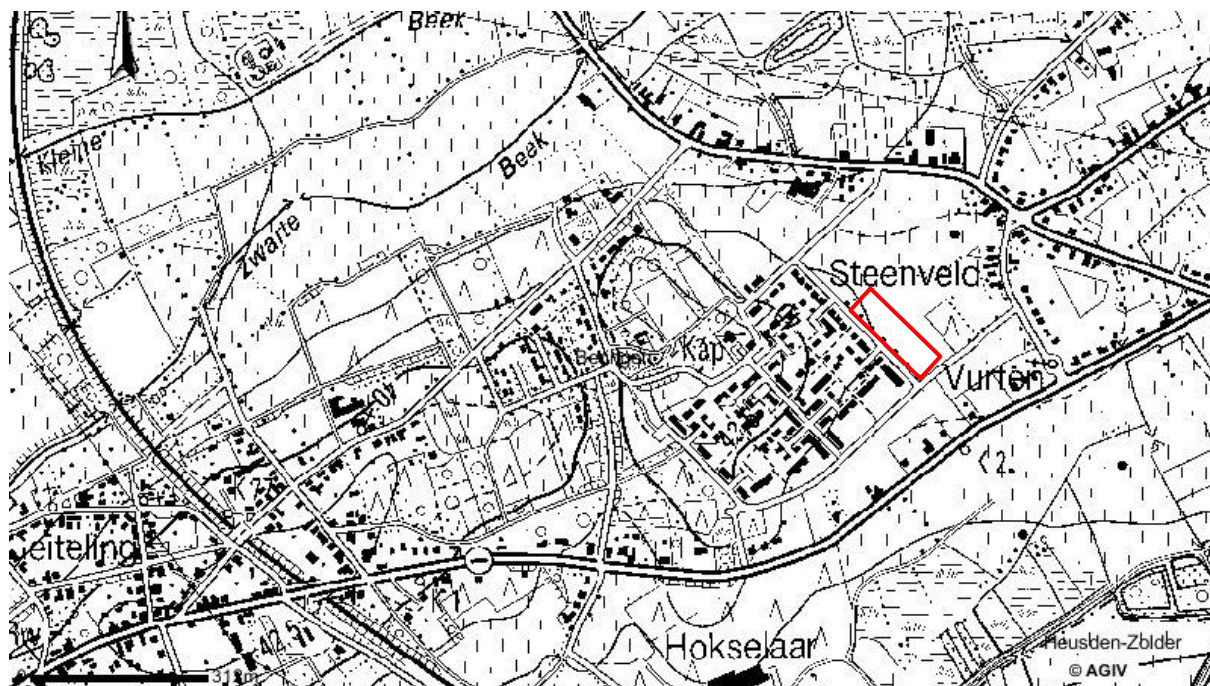

Fig. 1.2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (©AGIV).

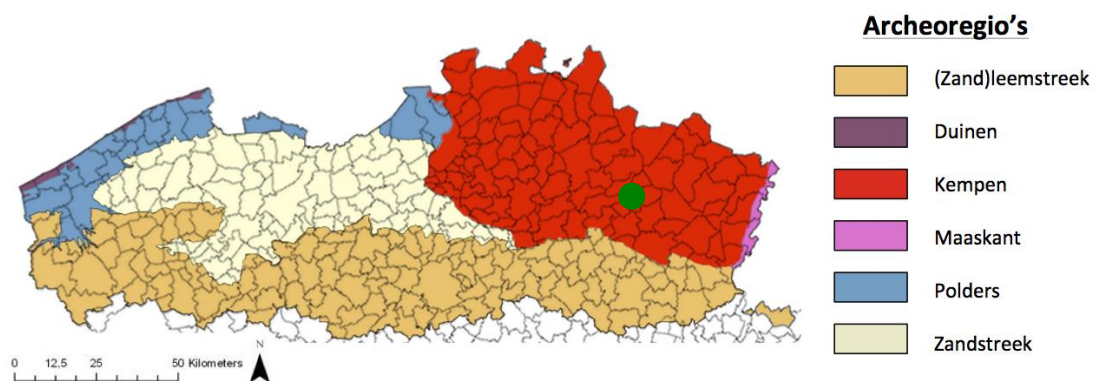

Fig. 1.1: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's¹.

¹ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

1.3 Archeologische en historische voorkennis

In de omgeving van het projectgebied zijn een aantal archeologische vindplaatsen bekend. Deze locaties zijn opgenomen in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

Ter hoogte van CAI 700753 werd tussen 1995 en 1997 archeologisch onderzoek uitgevoerd nadat hier een Keltische schat was aangetroffen. Ook bewoningssporen uit de ijzertijd werden bij dit onderzoek aangetroffen. Bij rioleringswerken in 1974 werden ter hoogte van CAI 50027 twee boomstamwaterputten uit de late middeleeuwen aangetroffen. CAI 161025 ten slotte is de locatie van een 17de-eeuwse schans.

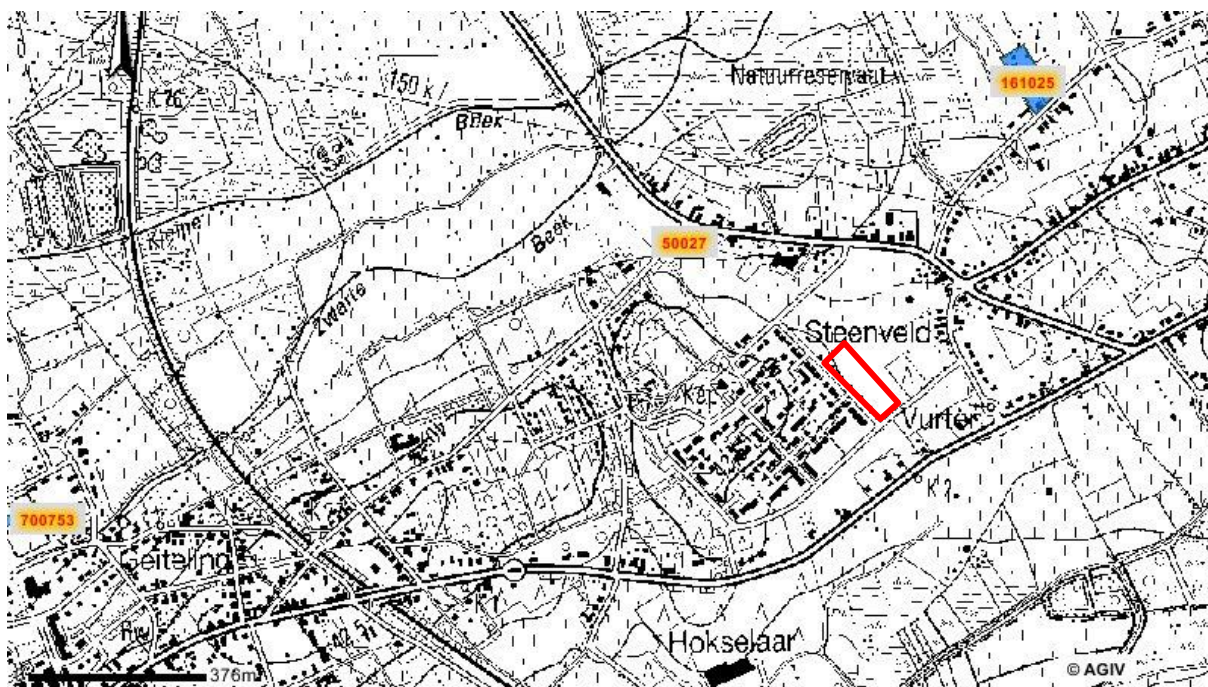

Fig. 1.4: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied (©AGIV).

De Ferrariskaart (circa 1775) toont de aanwezigheid van een uitgestrekt akkercomplex ter hoogte van het projectgebied (fig. 1.5).

Fig. 1.5: Uittreksel uit de Ferrariskaart met situering van het projectgebied.

1.4 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen worden beantwoord:

Zijn er sporen aanwezig?

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?

Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?

Zijn er tekenen van erosie?

Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...) en de archeologische sporen?

Hoofdstuk 2 Werkmethode

In totaal werden zeven proefsleuven aangelegd (fig. 2.1 en tabel 1), waarmee 18,89% van het terrein onderzocht werd. Per proefsleuf werd een diepere profielput aangelegd in functie van een bodemkundige registratie. De bomen die op het terrein stonden, werden omgezaagd, maar niet ontworteld. Hierdoor was het soms nodig om de sleuf rond een grote stronk aan te leggen.

Fig. 2.1: Aanleg van de sleuven.

Sleuf	Lengte	Oppervlakte
1	13,44 m	26,88 m ²
2	56,49 m	112,98 m ²
3	92,64 m	185,28 m ²
4	94,86 m	191,28 m ²
5	24,25 m	48,50 m ²
6	25,23 m	50,46 m ²
7	26,87 m	53,74 m ²
	434,56 m	869,12 m ²

Tabel 1: Overzicht van de lengte en oppervlakte van de sleuven.

Het aangetroffen bodemspoor werd gefotografeerd en beschreven. De contouren van de proefsleuven, de locatie van de profielputten, het spoor en de maaiveldhoogtes werden ingemeten met behulp van een total station.

Hoofdstuk 3 Analyse

3.1 Lithostratigrafische en bodemkundige opbouw

Volgens de bodemkaart situeert het projectgebied zich grotendeels in een zone met Scfc-gronden. Dit zijn matig droge lemig zandbodems met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont met materialen die in de diepte een geel- of groenachtige kleur vertonen. Het terrein helt duidelijk af in westelijke richting (richting de Nachtegaalstraat).

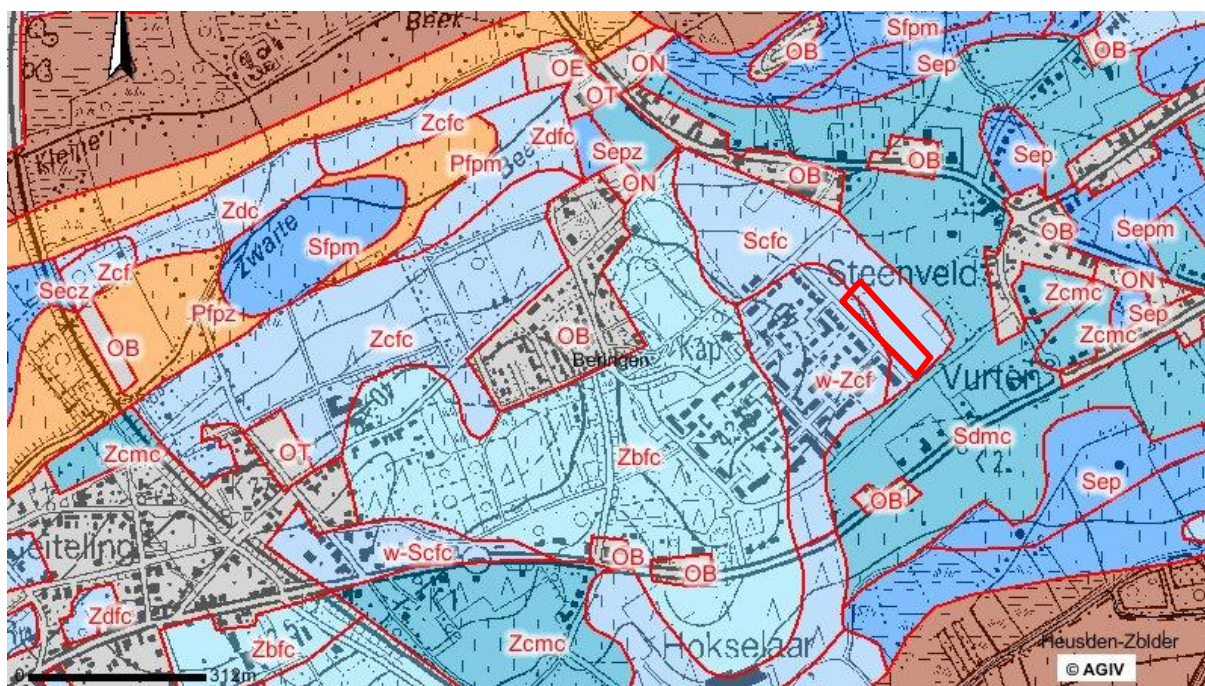

Fig. 3.1: Uitsnede van de bodemkaart met situering van het projectgebied (rode kader) (©AGIV).

De gegevens van de bodemkaart komen in grote mate overeen met de terreinwaarnemingen. In functie van de registratie van de bodemkundige opbouw werden zeven profielputten aangelegd. Binnen iedere profielput werd telkens één wand opgeschoond, gefotografeerd en beschreven. Het algemeen bodemprofiel binnen de grenzen van het terrein wordt weergegeven in fig. 3.2.

Onder de teelaarde (H1) bevindt zich een verbruinde (B-?)horizont (H3) waarin geen sporen of vondsten werden aangetroffen. Omwille van de slechte leesbaarheid (een fenomeen dat vaker op zandgrond wordt waargenomen) diende dieper gegraven te worden om eventuele archeologische sporen waar te kunnen nemen. H3 is een bruine tot donkerbruine horizont (B/C?). H4 is de C-horizont, het archeologisch leesbare niveau. Op ongeveer 1-1,20 m diepte bevindt zich kleiig groen zand. Dit komt overeen met de gegevens van de bodemkaart.

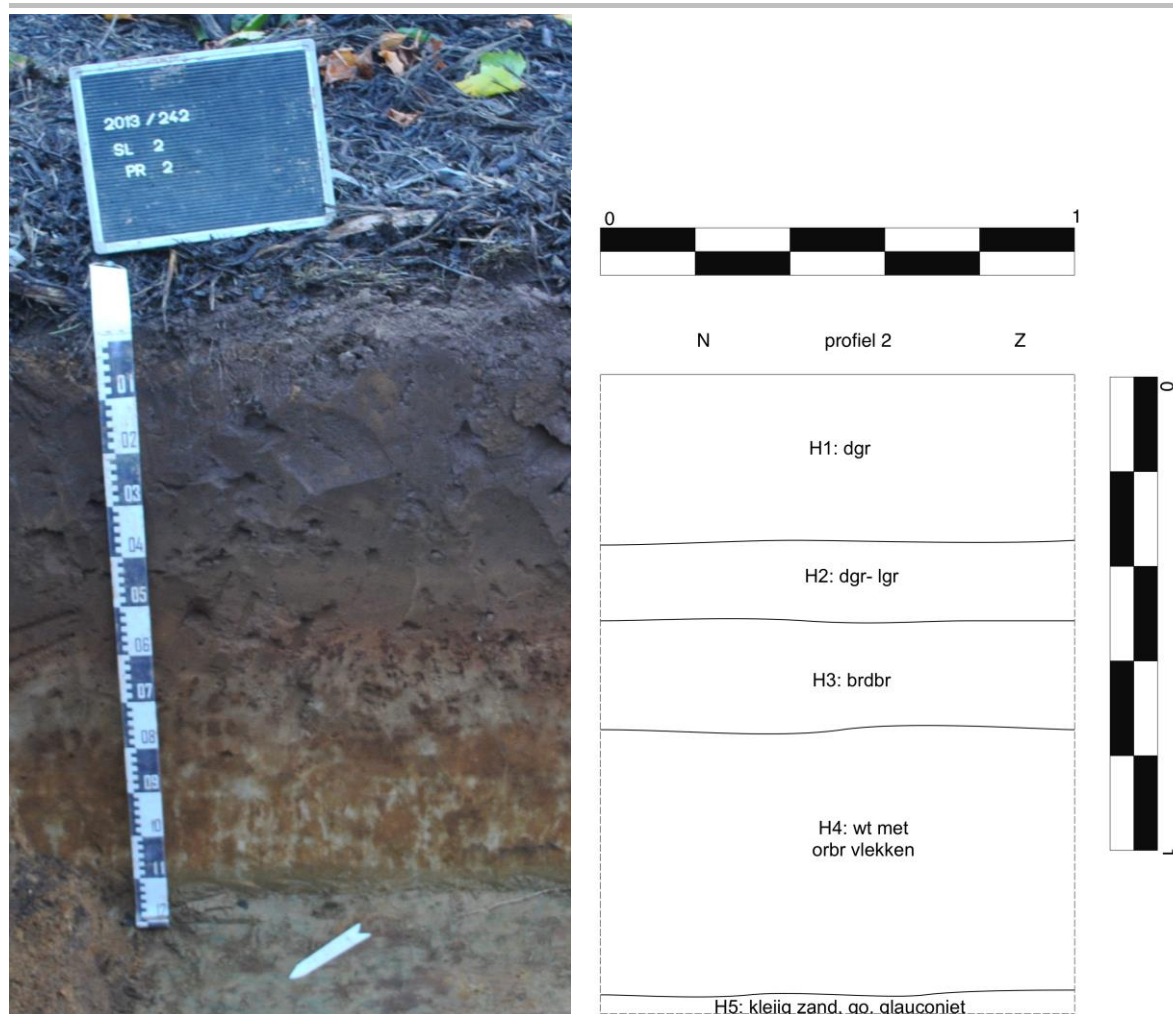

Fig. 3.2: De lithostratigrafische en bodemkundige opbouw ter hoogte van bodemprofiel 2.

3.2 Assessment van het sporenbestand

Het archeologisch relevant niveau (aanlegvlak) situeert zich op een gemiddelde diepte van 60 cm beneden het maaiveld. Er werd in totaal 1 grondspoor geregistreerd dat in sleuven 2, 3 en 4 terug kwam (fig. 3.3). In de scherp afgelijnde, donkerbruine vulling van spoor 1 bevond zich nog plastic. Natuurlijke bodemsporen werden niet geregistreerd.

Fig. 3.3: Zicht op spoor 1 in sleuf 2.

Hoofdstuk 4 Synthese

Zijn er sporen aanwezig?

Er werd in totaal 1 bodemspoor geregistreerd dat doorliep in sleuven 2, 3 en 4.

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Het bodemspoor is van antropogene aard. Natuurlijke bodemsporen werden niet geregistreerd.

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

Niet van toepassing.

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Het gaat om een recente greppel.

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Uit de aangetroffen greppel konden in sleuf 2 stukken plastic gerecupereerd worden, wat op een recente datering wijst.

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Niet van toepassing.

Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?

Er werd een goed bewaard, moeilijk leesbare bodem aangetroffen, bestaande uit een opéénvolging van een ploeglaag, een B-, een B/C- en een C-horizont.

Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?

Er ontbreken geen horizonten

Zijn er tekenen van erosie?

Neen

Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...) en de archeologische sporen?

Niet van toepassing aangezien er geen relevante archeologische sporen zijn aangetroffen.

Hoofdstuk 5 Aanbevelingen en besluit

Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Er werd een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te schatten. Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat er zich binnen de grenzen van het projectgebied geen archeologische waarden bevinden. Bijkomend archeologisch onderzoek lijkt dan ook niet verantwoord. Het officieel vrijgeven van het terrein gebeurt door Onroerend Erfgoed.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)
- en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzichtsplan

Het archeologisch vooronderzoek aan de Nachtegaalstraat te Koersel

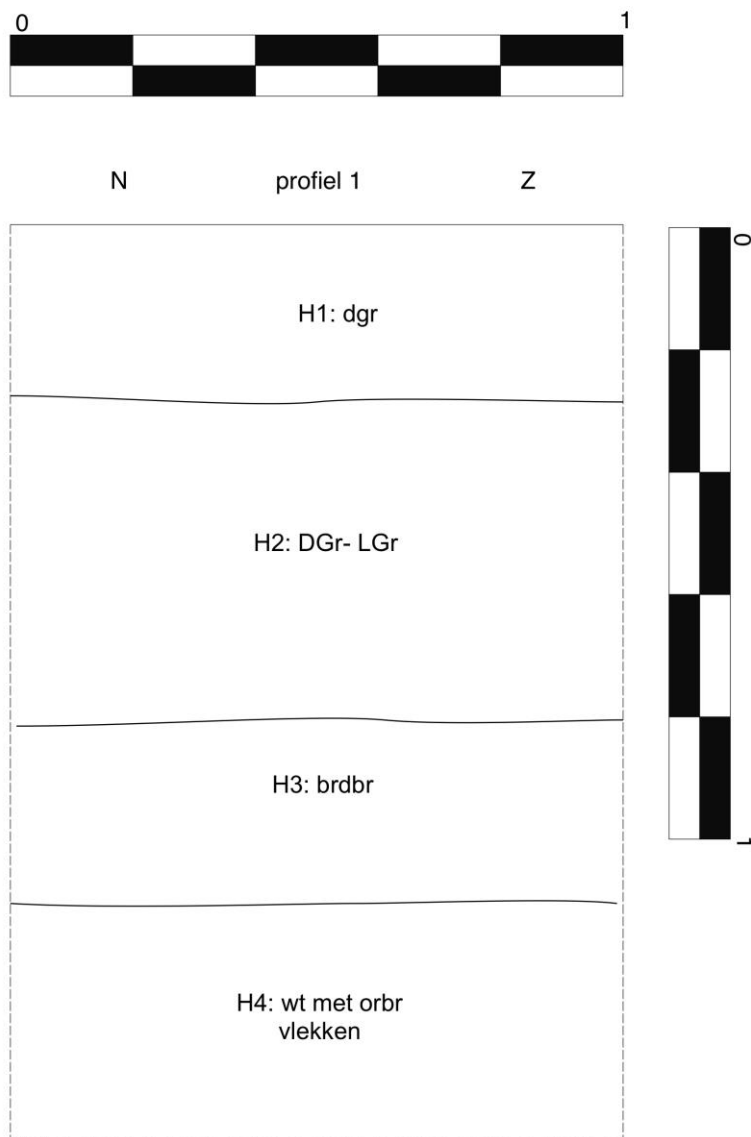

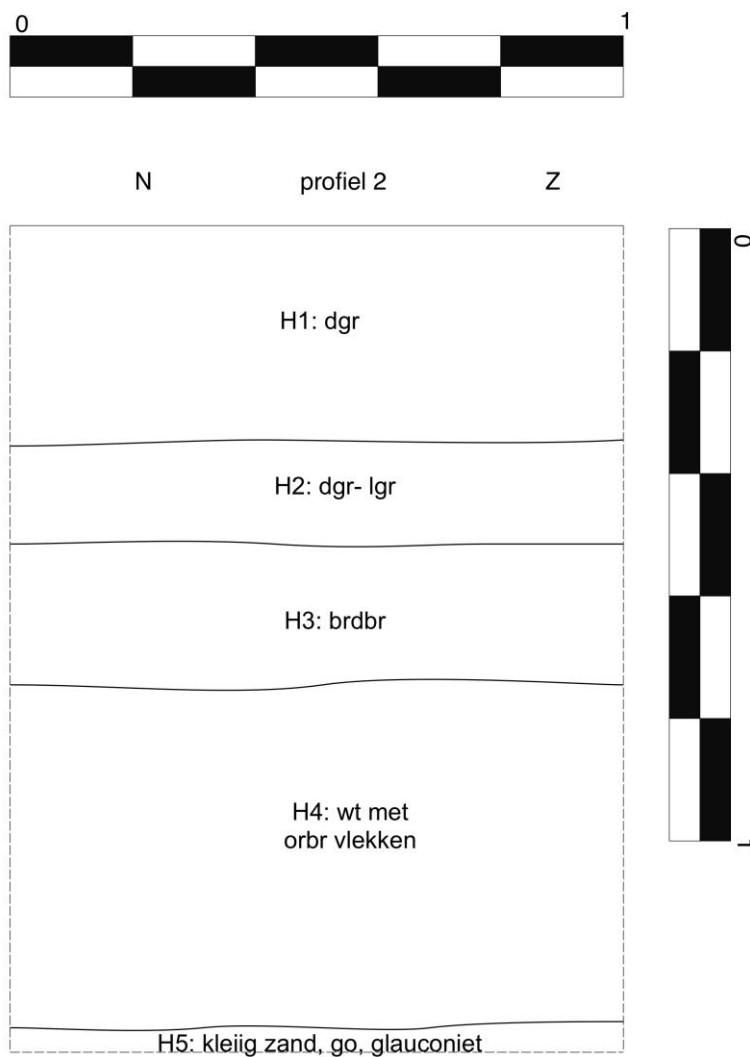
Bijlage 2 Fotolijst

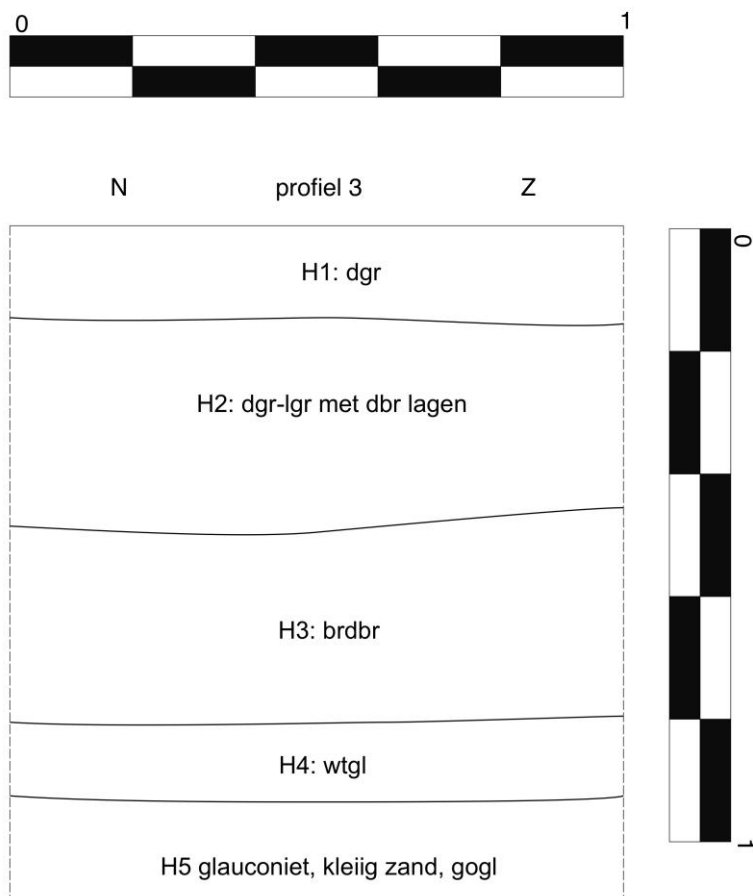
Fotonummer	Spoor	Sleuf	Aard
2013-242-01		1	Bodemprofiel 1
2013-242-02		1	Bodemprofiel 1
2013-242-03		1	Algemeen overzicht
2013-242-04		2	Bodemprofiel 2
2013-242-05		2	Bodemprofiel 2
2013-242-06		2	Bodemprofiel 2
2013-242-07		2	Algemeen overzicht
2013-242-08		2	Algemeen overzicht
2013-242-09		2	Algemeen overzicht
2013-242-10	1	2	Vlak
2013-242-11	1	2	Vlak
2013-242-12		2	Algemeen overzicht
2013-242-13		3	Bodemprofiel 3
2013-242-14		3	Bodemprofiel 3
2013-242-15		3	Algemeen overzicht
2013-242-16		3	Algemeen overzicht
2013-242-17		3	Algemeen overzicht
2013-242-18		3	Algemeen overzicht
2013-242-19	1	3	Vlak
2013-242-20	1	3	Vlak
2013-242-21		3	Algemeen overzicht
2013-242-22		4	Bodemprofiel 4
2013-242-23	1	4	vlak
2013-242-24		4	Algemeen overzicht
2013-242-25		4	Algemeen overzicht
2013-242-26		5	Bodemprofiel 5
2013-242-27		5	Bodemprofiel 5
2013-242-28		5	Algemeen overzicht
2013-242-29		5	Algemeen overzicht
2013-242-30		5	Algemeen overzicht
2013-242-31		6	Bodemprofiel 6
2013-242-32		6	Bodemprofiel 6
2013-242-33		6	Bodemprofiel 6
2013-242-34		6	Bodemprofiel 6
2013-242-35		6	Algemeen overzicht
2013-242-36		6	Algemeen overzicht
2013-242-37		6	Algemeen overzicht
2013-242-38		6	Algemeen overzicht
2013-242-39		6	Algemeen overzicht

2013-242-40		6	Algemeen overzicht
2013-242-41		6	Algemeen overzicht
2013-242-42		7	Bodemprofiel 7
2013-242-43		7	Bodemprofiel 7
2013-242-44		7	Bodemprofiel 7
2013-242-45		7	Bodemprofiel 7
2013-242-46		7	Bodemprofiel 7
2013-242-47		7	Bodemprofiel 7
2013-242-48		7	Bodemprofiel 7
2013-242-49		7	Algemeen overzicht
2013-242-50		7	Algemeen overzicht
2013-242-51		7	Algemeen overzicht
2013-242-52		7	Algemeen overzicht
2013-242-53		7	Algemeen overzicht
2013-242-54		7	Algemeen overzicht
2013-242-55		7	Algemeen overzicht

Bijlage 3 Profieltekeningen

N

profiel 4

Z

